

Ivan Tavčar: Visoška kronika

Literarno obdobje: MED ROMANTIKO IN REALIZMOM NA SLOVENSKEM

Obdobje traja od leta 1848 pa do začetka moderne leta 1899. Slovenci so bili v tem času še vedno pod Avstro-Ogrsko, ampak so postali bolj narodno osveščeni kot v romantiki. Vpeljali so program zedinjene Slovenije, ki se je zavzemal za združitev slovenskih dežel, slovenščino v šolah, pojavila se je pa tudi zahteva po univerzi. Centri kulturnega in političnega središča so postali tabori in čitalnice. Slovenski izobraženci so bili razdeljeni na staroslovence, ki so bili zvesti Avstro-Ogrski in so se zbirali v čitalnicah, ter mladoslovence, ki jih je vodil Levstik. Zavzemali so se za narodno svobodo, omogočanje izobrazbe... Na Slovenskem so izhajale revije kot so Slovenski glasnik, Zvon, Ljubljanski zvon in Dom in svet. Za to obdobje je značilno, da realne dogodke tudi čustveno opišejo.

Literarna zvrst in vrsta:

Delo spada med epiko in sicer je to zgodovinski roman.

Zgodba ali fabula:

Na začetku romana se nam predstavi Izidor kot glavna oseba romana. Spoznamo pa tudi njegovega očeta Polikarpa in Barbaro Khallan ter Izidorjev rojstni kraj in kmetiji kjer je živel.

Kmalu je Izidor dobil tudi brata Jurija, takrat si je njegov oče premestil spalnico v klet kjer je varoval težak železen zaboj še iz njegovega vojaškega pohoda. Nekega dne je šel Izidor z materjo v Loko kjer je zagledal star obrabljen samokres, ki je bil ostanek iz vojne. Že na prvi pogled mu je bil všeč in mu prirasel k srcu, zato si ga je neizmerno želel. Nekaj dni pozneje je v kleti na tleh našel cekin, ki bi zadostoval za nakup orožja, ampak zgodilo se mu je najhujše. Oče ga je pri kraji zalotil in mu v opomin odrezal del mezinca, kar je nato izredno obžaloval in mu v opravičilo kupil samokres.

Ko je Izidor okreval ga je oče poslal v Škofjo loko, da bi se naučil oblikovati železo saj si je star Polikarp želel lastnega kovača. Tam si je tudi ogledal ječe v katerih je bila kasneje Agata.

Ko se je Izidor vrnil domov je njegov oče že sprejel luteransko vero, kar je Izidorja neizmerno motilo, ampak oče je bil nagle jeze zato se ni upal niti zašepetati o tem. Ko je bil Izidor star 26 let se je njegov oče dogovoril za poroko z Jeremijem Wulffingom, ki je možil svojo hčer Margareto. Tako sta Izidor in Lekež krenila na pot proti Davčam. Na poti sta prespala ob ognju s cigani, kjer je Izidorju ciganka napovedala da bo ustreljen v prsi. Margareta je bila Izidorju takoj všeč, motila sta ga pa njena brata Marks in Othinrih, ki sta bila nazadnjaška in neolikana, tudi Jeremija je Polikarpu ponudil dokaj veliko denarja, zato sta se Lukež in Izidor polna pričakovanj vrnila domov.

Nekaj dni pozneje so domačijo na Visokem napadli cigani in v boju smrtno ranili Lukeža ob katerem se je prvič izpovedal Polikarp ter mu priznal, da mu ni dal pripadajočega deleža z vojaškega pohoda. Drugo jutro je na Visoko prišla Marija Schwarzkobler, ki je bila babica Agati. Njena zadnja želja je bila da bi njena vnukinja dobila nekaj malega denarja , ki ga je hranila, kajti vedela je da je njena ura odbila. Tako sta bila na Visokem dva pogreba v kratkem času.

Polikarpa je Schwarzkoblerica ganila in nekaj ga je odvrčalo od Jeremijevega denarja, zato je Izidorju naročil naj odrine v Loko in naj zavrne ponudbo za ženitev. Izidor je ukaz izpolnil, ampak jo tudi skupil od Margaretinih jeznih bratov in povrh vsega pristal še v kladi, ker naj bi napadel Nemca.

Marija Schwarzkobler je v Polikarpu zbudila stare spomine, ki so ga preganjali vsak dan, zato se je odločil da se bo izpovedal svojemu sinu in si olajšal dušo. Govoril mu je o vojni v kateri so si Polikarp, Lukež in Jošt Schwarzkobler nakradli veliko bogastva. Lukež je bil ob koncu vojne ranjen zato sta se Jošt in Polikarp sama opravila domov. Na poti sta se spogledovala in napenjala samokrese, ker sta vozila vso bogastvo. Skregala sta se o delitvi premoženja, ker je Polikarp zahteval tudi Lukežev delež, Jošt mu pa tega ni dovolil, na kar je sledil Polikarpov umor. Tega dejanja se Polikarp izredno kesa in prosi sina naj odide na Nemško in pripelje Joštovo hčerko Agato ter naj jo omoži ali pa ji da eno kmetijo. Izidor je moral očetu zadati obljubo. Čez nekaj dni je star Polikarp zapustil svet, pokopali pa so ga na luteranskem pokopališču, česar se je Izidor izredno sramoval.

Izidor je odrinil na Nemško in pripeljal lepo Agato, ki se ni branila dela in je bila pokorna, zato je bila Izidorju zelo všeč, privlačila pa je tudi njegovega brata Jurija. Kmalu je na Izidorjevo kmetijo prišel tudi njegov bratranec Marks, ki je zaprosil za službo in ker je bil delaven ga je Izidor sprejel. Na zabavi pri sosedu

je cel večer plesal z Agato in jo objel, ona pa ga je grdo zavrnila, zato je Marks naslednji dan izginil. Nekaj dni pozneje sta na visoko prišla škofova hlapca in Agato odpeljala v zapor, ker je obtožena čarovništva in sicer naj bi povzročala točo in jahala prašiče. Škof Janez Frančišek je zapovedal naj bi Agata svojo nedolžnost dokazala v vodi. Začelo se je sojenje na katerega je Agata prišla v zaporniškem vozu. Jurij ji je takoj pomagal na oder Izidor pa je ni niti pogledal, ker se je sramoval. Sodniki so Agato začeli napadati z obtožbami katere je Agata odločno zavrnila. Pričal je tudi Marks, ki jo je obtožil čarodejstva. Povedal je, da ga je Agata na preji udarila v levo mečo. Naslednji dan je doživljal neizmerne bolečine v levi meči, zato si ga je z nožem zarezal, iz njega pa se je zvalil kamen, dve igli in dva žeblja, kar je sodnikom tudi pokazal.

Sojenje se je naslednji dan nadaljevalo ob Selščici. Najprej je sam škof izpovedal Agato, nato pa je vstopila v reko, nenadoma jo je tok izpodnesel, zato se je začela utapljati, Jurij je takoj skočil za njo in ji pomagal na kopno. Ljudje so vzklikali, da je dokazala svojo čistost, katero je nato še potrdila Margareta, ki je povedala, da je videla brata kako si je sam zarezal v mečo. Škof je Agato oprostil gledalce pa je obsodil da so žejni krvi, zato naj se izpovejo in kesajo.

Agata si je čez nekaj tednov opomogla in obsodila Izidorja, da mu več šteje ugled kot najbližji ljudje, zato se je poročila z Jurijem, Izidor pa se je odpravil v vojsko in obe kmetiji prepisal na Jurija in Agato.

Bojeval se je dolga leta in bil tudi hudo ranjen v prsi ter se ob tem spomnil na cigankino prerokbo. Ko je ranjen ležal v taboru je srečal umirajočega Marksa, ki se je izredno kesal lažnega pričanja.

Po dolgih letih se je Izidor vrnil na Visoko in se poročil z Margareto ter dobil tudi sina.

Čas in Prostor:

Roman se odvija v drugi polovici 17. stoletja na Visokem in v Škofji loki ter njeni okolici.

Literarne osebe:

Izidor je zelo delaven in pokoren očetu. Je tudi pošten in človek, ki izpolni obljube, veliko mu pa pomeni ogled. Sramuje se vere svojega očeta še bolj se je pa sramoval sojenja Agati. Njegova dobrosrčnost se je pokazala, ko je bratu odstopil nevesto in mu podaril kmetiji ter Marksu odpustil grehe in trpljenje, ki ga je povzročil njegovi družini.

Agata je bila naveličana življenja na Nemškem, zato je šla brez premišljevanja z Izidorjem na Visoko, kjer se ni bala nobenega dela. Bila je tudi zelo lepa, kar je povzročilo, da so se vanjo zaljubili Izidor, Jurij in Marks. Navzven ni kazala nobenemu čustev.

Polikarp je bil človek nagle jeze. Vojna mu je pustila dolgotrajne posledice, ki jih je občutil vse do svoje smrti. Bil je tudi skopušen, ker je Lukežu odvzel njegov delež in umoril celo Jošta, da bi pridobil večje bogastvo.

Jurij se za razliko od njegovega brata ni bal sramote, zato je pred celo Škofjo loko pomagal Agati. Bil je zvest svojemu bratu in domačemu posestvu. Bil je pa tudi bolj vesel in radoživ od svojega brata.

Škof Janez Frančišek je odločen in pravičen. Verjel je v Agatino nedolžnost, vseeno pa se je hotel popolnoma prepričati, zato je določil očiščenje z vodo. Ljudi je nato obsodil, da so moralno pokvarjeni in jih hotel prepričati, da čarovnic ni.

O avtorju:

Ivan Tavčar se je rodil 28. 8. leta 1851 v revni bajtarski družini v Poljanah nad Škofjo Loko. Osnovno šolo je obiskoval v Ljubljani - Poljane. Po končani OŠ je šel v gimnazijo v Ljubljani ter Novem Mestu. Študij je nadaljeval na pravni fakulteti na Dunaju. Služboval je kot odvetnik, politik, poslanec, ljubljanski župan ter pisatelj. Kupil si je dvorec na Visokem, kjer je kasneje tudi preživel del svojega življenja. Visoško kroniko je napisal za darilo svoji ženi za 50. rojstni dan. Sprva je predvidel trilogijo, ampak ga je smrt prehitela.

Jezik in slog:

Jezik in slog sta realistična. Delo je kronika in sicer je to literarna zvrst, kjer so zgodovinski dogodki prikazani samo po časovnem zaporedju. Tavčar uporablja precej arhaizmov, starinskih in stalnih oblik. Pogosto je zamenjal besedni red. Navaja svetopisemsko in besedila in imena.